

ASSOCIACIO AMICS DEL MUSEU MARITIM DE BARCELONA

Sirga

II Etapa núm 23 Desembre de 2004

ASSOCIACIÓ AMICS DEL MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

RESUMEN

- 3 Editorial.
(Pau Ribé i Quimasó)
- 4 Molinetes y Cabrestantes,
(Isidre Oliveras i Parera)
(Història de los molinetes i los Cabrestantes).
- 7 Ermitas e iglesias marineras,
(Mn. Ignaci Maria i Colomer)
Sant Telmo i la coca
- 9 2º Congreso de història marítima de Catalunya.
(Albert Campanera i Rovira)
- 12 Caminos de mar
(Artur Maria i Garriga)
Mirando al horizonte
- 14 Descanso de Neptuno
- 15 Noticiario.
- 15 Bautismo del mar
- 18 Castigo a un marinero.
La insólita història por la cual el lujo-
so trasatlántico se quedó fuera de
control en alta mar.
- 18 Pasatiempos
- 19 Descripción de un sextante.
Archivo de la revista SIRGA.

RESUMEN

- 3 Editorial.
(Pau Ribé i Quimasó)
- 4 Molinets i Cabrestants,
(Isidre Oliveras i Parera)
Història dels molinets i dels cabrestants.
- 7 Ermites i eglésies marineres,
(Mn. Ignaci Maria i Colomer)
Sant Elm i la coca
- 9 2n Congrés de història marítima de Catalunya.
(Albert Campanera i Rovira)
- 12 Camins de mar
(Artur Maria i Garriga)
Tot mirant a l'horitzó.
- 14 Descans de Neptú
- 15 Noticiari.
- 15 Bateig del mar
- 18 Càstig a un mariner.
La insólita història per la qual el luxos tran-
satlàntic es va quedar fora de control en
alta mar.
- 18 Pasatemps.
- 19 Descripció d'un sextant.
Arxiu de la revista SIRGA.

Las entidades o interesados en cualquier artículo de esta publicación en lengua castellana, pueden solicitarlo a nuestra Asociación con sede en el Museu Marítim de Barcelona, Avd.de les Drassanes, s/n 08001 Barcelona

Foto portada: *Vaixell MaRia Assumpta*, maqueta realitzada pel senyor Raúl Pérez i Coronas.

En finalitzat l'estiu, el Fòrum de les Cultures i els dies calorosos, com cada any després del període de vacances, tornem a publicar un número més de la nostra revista *SIRGA*, on es pot trobar una mica de tot del que fa referència al món de la mar del nostre entorn.

En aquesta editorial analitzarem l'evolució que està tenint el taller modelisme que la nostra Associació té de cara al públic, al Museu Marítim de Barcelona.

Criden molt l'atenció i atreuen la curiositat dels visitants del museu les activitats que es fan a l'esmentat taller dels Amics del Museu Marítim de Barcelona, a la vista del públic.

Aquesta activitat, per fi, ha agafat l'empenta que tots esperàvem fa temps i l'ha superat amb escreix, Les dues tardes per setmana que hi ha activitats, és tanta la gent que hi participa que ha fet pensar a la Junta de l'Associació, de la necessitat d'allargar un dia més aquesta activitat. També ha pensat la junta a comprar alguna nova màquina, per facilitar els treballs que es duen a terme en aquests tallers. Això aniria molt bé per a algun dels treballs que es porten a terme pels nostres amics del museu.

L'activitat esmentada ha despertat molt d'interès entre els visitants del Museu que no paren de preguntar pels treballs que s'hi fan, també ha fet que s'aconseguís un augment molt interessant de socis El desenvolupament d'aquesta faceta del modelisme, seria interessant que altres especialitats com són la fotografia, la marina de guerra i moltes altres tinguessin la mateixa evolució. Aquest és el nostre desig, sols falta que els interessats vinguin a la nostre Associació, on seran rebuts amb els braços oberts

Pau Ribé i Quimasó

Consell de redacció:
Pau Ribé i Quimasó
Washington Garcia

Disseny i maquetisme:
Equip revista *SIRGA*

Edita:
Associació Amics Museu
Marítim de Barcelona
Av. de les Drassanes, s/n
08001 Barcelona
e.mail: aammb@ozu.es
www.aammb.es.mn

Impressió: Mabel Copy
c/ Parlament, 51

Depòsit legal: B 43.531-04

La revista *SIRGA* no es fa responsable de las opinions i articles signats a les seves pàgines.

MOLINET Y CABRESTANT

Isidre Oliveras

Com sempre en la nostra revista SIRGA falten articles que tinguin un cert interès nàutic, és per això que un membre de l'equip de redacció em demani un article que faci referència sobre la història del molinet. Les enciclopèdies consultades sobre la matèria avanç mencionada sols arrenquen d'una època relativament recent quasi totes del segle XVIII.

Text copiat de l'enciclopèdia catalana. Nàutica diu: Torn horitzontal col·locat en direcció de babord a estribord sobre la coberta de la proa de una nau i que serveix per llevar les àncores.

Antigament hom les posaven en moviment mitjançant unes palanques manuals, però els tipus mes moderns consisteix en amb dos arques unides i proveïdes de dues rotllanes una per cada cadena i el conjunt és mogut per vapor o l'electricitat.

Degut a la falta de història anterior al segle esmentat, passo a exposar unes reflexions fetes sobre la foscor del temps i dels segles passats.

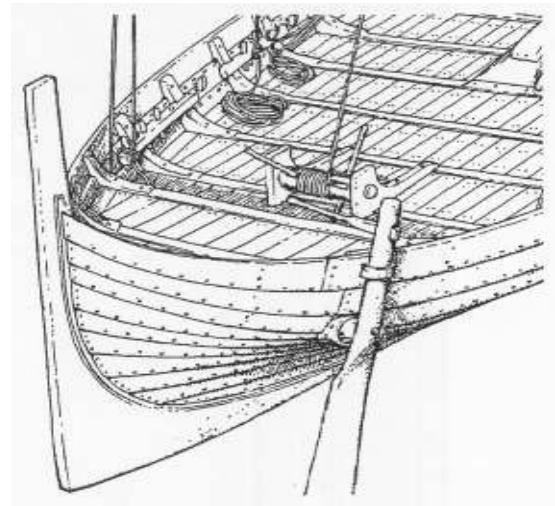
Les misterioses naus de Nemi i el cep de plom.

A pocs quilometres de la ciutat de Roma, prop del turó d'Albani, s'hi troba el llac de Nemi on la història escrita, deien que hi havia restes en el seu fons, del temps de l'emperador Calígula. En el any 1927 decideixen dessecar el llac per mitja d'un túnel soterrani antic, i l'any 1932, hi troben les restes de dues naus, una de 71 m. de eslora per 33'5 m. de mànega i l'altre de 73 per 24 m., descobriment fabulós, però més notable fou descobrir dues àncores amb la canya i braços de fusta,

mentre que el cep era de plom.

D'aquest trossos de plom ja se'n havien trobat altres, però sense saber el seu origen. Les reflexions en aquest cas, son les següents, una nau de 70 m. de eslora, amb una àncora gran com les trobades amb el cep de plom i una tona de pes, forçosament a la seva coberta hi tenia de haver un estri per hissar-la, com el molinet, tenint amb compta que per fer una nau de l'envergadura esmentada, després del gran invent que suposà la roda es quasi segur que el molinet també estava

inventat.

En la nau de Gokstad, no es trobà mai l'àncora, però si el escobenc i també es trobà el cep, i per això podem tenir una bona idea de la resta de l'àncora. L'investigador Bjorn Landstrom dibuixa la barca de Gokstad amb un molinet en la seva coberta. Jo ho aplaudeixo.

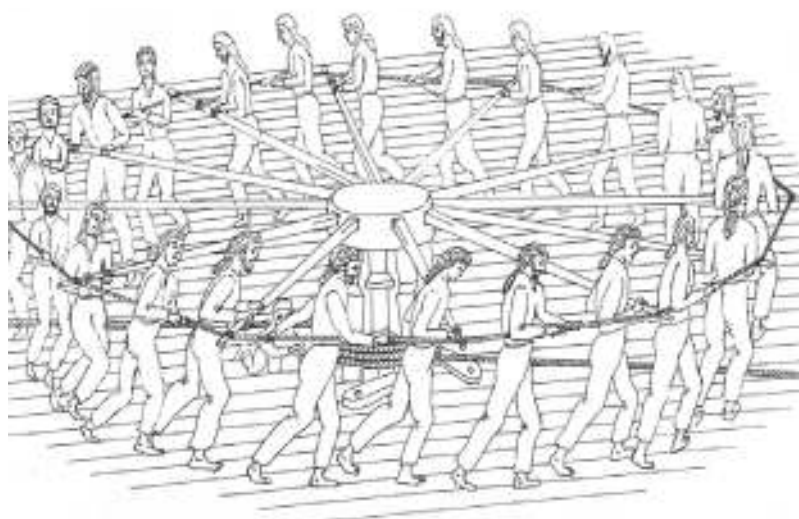
Una altre anècdota, la tenim amb una nau que en el seu temps tenia de haver estat de considerable grandària, es tracta d'una nau representada en una llosa funerària de la ciutat de Pompeia i data del any 50 de la nostra era, similar a aquella que un dia, a mitjans de segle II es presentà en el port del Pireo produint l'expectació i l'admiració de tot hom. Diu

diu l'ahitòria que el satíric Luciano, veié la nau, parla amb la tripulació, i escriví després amb molt d'entusiasme: *¡ Quin vaixell tant extra-ordinari ! 55 metres de eslora, segons em digué el mestre d'aixa de la nau, de mànega més d'un quart de l'eslora i 13' 5 metres des de la coberta fins a la sentina. I com s'enfilava la popa en graciosa corba rematada per un ornamentat cap de ànec. Tot era increïble, la decoració, la pintura, les veles, les àncores i el seu molinet com també les cabines de popa. O sigui que en el segle II de la nostre era, ens parlen de les àncores i el seu molinet, per tant ja estem segurs que en aquest temps ja existien.*

MOLINETS I CABRESTANS

El molinet servia per hissar les àncores, reposar les vergues o els mastelers quan en la batalla eren abatuts. A bord d'un vaixell de guerra o mercant, el molinet era la màquina més important per hissar quelcom element pesant.

A més del molinet, existia el cabrestant muntat en sentit vertical, que junt amb el molinet resolien tots els problemes de les feines pesades de a bord, mitjançant la força dels mariners.

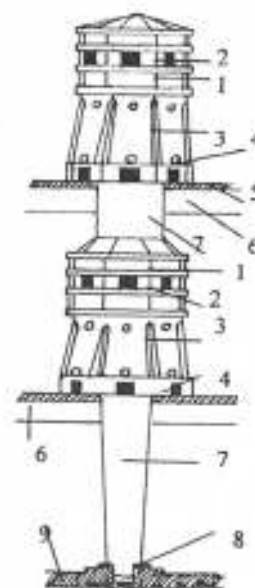

Sistema de moure el cabrestant

El cabrestant, fou de gran ús després del segle XVI. Les galeres i més tard els navilis de guerra, disposaven d'un o dos d'aquestos aparells, un es estava situat darrera del pal trinquet, a la distancia del radi de les barres, i l'altre doble, darrera del pal major, però, ocupant un el primer pont i l'altre el segon, units per el mateix eix, d'aquesta forma el doble cabrestant estava ben encaixat entre ponts, i s'aconseguia molta força al poder ser manipulat per molts més homes. Aquest cabrestant així com el molinet disposaven d'unes traves per assegurar i travar la màquina en el cas del descans dels homes, els antics les tenien de fusta, més tard es col·locaren de ferro.

L'aspecte tant exterior con l'interior, del molinet i el cabrestant, s'anà modificant amb el pas del temps, des de el tipus més simple al més sofisticat, el cabrestant amb reduccions col·locades interiorment per aconseguir molta més força i els molinets amb les barres de ferro fen el balanci, però, continuant amb la força del braços.

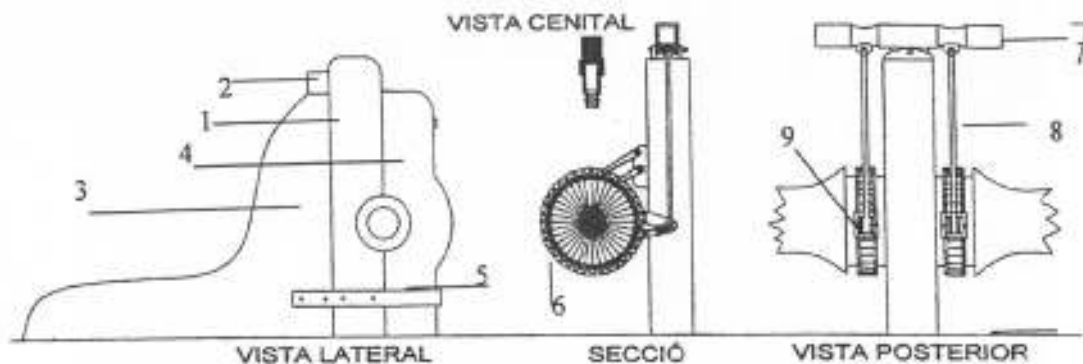
Finalment, les últimes màquines funcionen amb la força del vapor o de la electricitat.

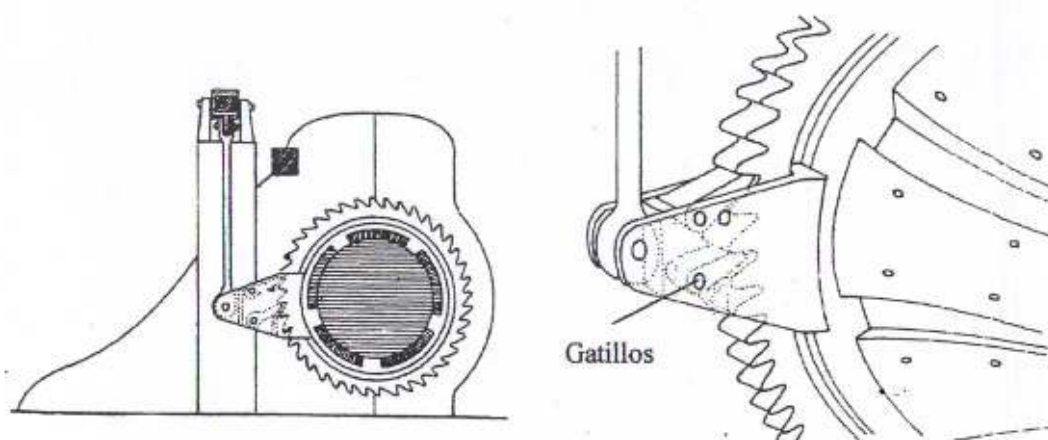
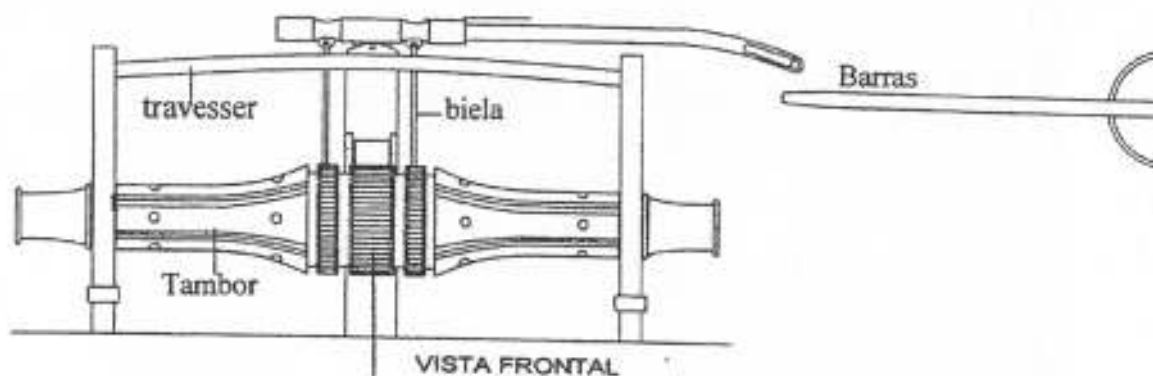
Doble cabrestant

1 Capsal, 2 Botavares, 3 Campana, 4 Encaixos de trava, 5 Pont, 6 Bau, 7 Eix, 8 Coixinet, 9 Femelle del coixinet

Molinet del segles XVIII - XIX i principis del XX

1 Bita, 2 Travesser, 3 Curvató, 4 Galta, 5 Ferro de reforç, 6 Roda dentada, 7 Balancins, 8 Bieles i 9 Gallet.

Secció del mecanisme del molinet

Dragamines M 31 Segura

A bord d'aquest últim, un grup de membres de l' Associació van gaudir durant unes hores de navegació, al llarg del nostre litoral, al mateix temps que contemplaven les diverses evolucions dels vaixells de l'Armada que hi havia a les aigües de Barcelona.

Des d'aquestes pàgines, volem agrair a l' Armada la gentilesa que va tenir amb tots nosaltres, per convidar-nos una vegada més a l'operació, *Bateig de mar 2004*, esdeveniment que gratifica l' ànima i el cos de qualsevol enamorat de la mar.

*L'equip de redacció de la revista SIRGA
desitja als seus lectors*

BONES FESTES

CÀSTIIG A UN MARINER. EL TIMÓ DEL QUEEN MARY

La insòlita història, per la qual el luxos transatlàntic es va quedar fora de control en alta mar.

L'anècdota que anem a relatar, esdevingué a alta mar, i va deixar fora de control per uns moments el luxós creuer Queen Mary, durant un dels seus viatges d'un costat a l'altre del mar Atlàntic.

El succés va anar així: en un moment en què el mariner que estava durant el seu torn de vetlla a càrrec de la roda de govern (timó) de l'esmentat transatlàntic, un dia s'avorria i va gravar les inicials del seu nom i cognoms a la roda del timó de fusta. Quan ho va veure el capità li va

fer pagar un timó nou. El mariner va fer el que li ordenaven, però una vegada dut a terme el pagament, va dir que el timó era seu i que per tant en reclamava la propietat, després de desmuntar-lo, l'hi van portar a la seva cabina.

Com a resultat el vaixell es va quedar sense govern enmig de l'oceà Atlàntic, i el capità va haver de pregar al mariner que els deixes en penyora el timó per poder arribar a port.

Sopa de lletres

Trovar 30 tipus de veles

C	S	N	A	J	B	D	L	O	B	E	R	M	U	D	I	A	N	A	M
Q	O	J	D	U	E	M	B	I	O	H	F	S	X	S	E	F	F	Ç	H
Z	B	V	F	A	R	G	C	E	N	A	Q	A	R	I	A	U	G	G	P
W	R	E	Q	R	G	I	K	E	E	L	J	J	F	A	M	S	H	J	I
E	E	L	F	C	A	B	C	J	T	E	R	Ç	I	S	E	M	L	O	T
T	G	A	T	A	N	T	I	A	A	A	G	B	D	R	S	G	T	U	X
W	O	T	E	L	T	F	V	G	N	B	A	J	R	E	S	E	G	B	O
Q	N	X	J	J	I	T	A	T	Q	G	O	N	E	T	A	E	R	A	L
E	E	O	E	O	N	E	D	R	U	F	R	U	Q	E	N	D	A	S	A
H	T	F	F	P	A	H	E	M	K	A	U	E	U	T	A	F	T	T	G
U	A	F	C	O	N	T	R	A	F	L	O	C	A	W	D	G	A	A	M
G	J	J	A	N	I	T	A	L	L	D	K	A	D	D	E	S	N	R	U
T	R	I	N	Q	U	E	T	O	O	O	J	P	R	H	A	I	U	D	A
H	H	F	G	N	J	L	J	K	F	N	G	A	A	D	V	H	V	A	I
C	A	N	D	O	N	G	A	P	L	A	J	D	S	E	O	A	O	F	R
J	H	R	D	A	E	D	V	C	O	P	O	T	T	G	N	G	L	H	A
G	T	R	F	K	M	R	S	F	C	N	F	E	G	T	E	A	S	G	Q
N	S	O	B	R	E	M	I	T	J	A	N	A	X	G	G	D	F	H	K
N	R	J	A	R	E	D	A	V	I	C	E	R	B	O	S	M	P	H	L
F	T	D	A	S	O	L	A	D	N	A	C	S	E	H	T	I	T	O	N

aurica – bergantina – bermudiana – boneta – candonga – cangrea – capa – civadera – contraloc – escandalosa – faldona – fioloc – gàbia – ganivet – genova – gona – gratanlvois – bastarda – llatina – messana – pitxola – pollastra – quadra – sobreclivadera – sobremiàna – terç – trinquet – velaixo – guaira

DESCRIPCIÓ DEL SEXTANT

Descripció del sextant. L'altura dels astres s'amida a bord dels vaixells amb un instrument portàtil, anomenat sextant. El sextant marí es compon de les parts principals següents: una armadura o xassís de metall, generalment de bronze o alumini, que té la forma d'un sector circular i sobre el qual van muntades les altres peces.

La part essencial d'aquesta armadura és l'arc del sector, generalment d'uns 80° d'obertura, que rep el nom de limbe, que en virtut del principi òptic en què es funda el sextant és el doble de l'obertura del sector, es grava en bandes de plata o platí, la graduació que va de -5° a 125° de dreta a esquerra. En principi l'esmentat arc era de 60° , per això se l'anomena sextant.

Un braç de metall, que gira al voltant d'un eix normal al plànol del limbe i que passa pel centre del sector, anomenat alidada.

Aquesta alidada té gravada una línia de fe o índex en la part que llisca sobre el limbe, per efectuar la lectura de la graduació.

La majoria dels sextants moderns tenen en la part baixa de l'alidada un tambor per verificar la lectura en minuts i fraccions de minut, la dels graus es fa directament als limbes.

L'alidada té un fuset micromètric que engrana en una cremallera situada darrere del limbe, la cremallera es manté engranada per mitjà d'una molla que fixa l'alidada al limbe. Per moure l'alidada, quan es desplaça un angle gran, s'estreny la palanca de ressort, amb la qual cosa, en l'afluixar-se la pressió del molla, es desengrana el fuset de la cremallera, per a petits moviments de l'alidada es gira el tambor micromètric.

Un mirall muntat en l'extrem superior de l'alidada, perpendicular al plànol del limbe, amb la qual gira, aquest mirall rep el nom de mirall gran o mirall d'índex. El suport del mirall duu un cargol per rectificar-ne la perpendicularitat.

Un mirall muntat sobre l'armadura, també per-

pendicular al plànol del limbe, el qual té la seva meitat més pròxima al plànol del limbe opac i l'altra meitat transparent, sent la línia que separa aquestes meitats paral·leles al plànol del limbe, aquest mirall rep el nom de mirall petit o mirall d'horitzó.

El suport del mirall petit duu dos cargols, un per rectificar-ne la perpendicularitat i altre per a l'ajustament del paral·lelisme d'aquest mirall amb el mirall gran.

Una ullera l'eix de la qual és paral·lela al plànol del limbe. La ullera en alguns models s'introdueix en una guia que duu l'armadura, i pot apropar-se o allunyar-se la ullera al plànol del limbe, i afirmar aquest braç per mitjà d'un cargol lateral que duu la citada guia. En la seva posició normal l'eix de la ullera, es manté sempre paral·lela al plànol del limbe, passa pel centre del mirall petit, sent visibles per igual la part opaca i la diàfana al mirall, que es manté sempre paral·lel al plànol del limbe, sent visibles per igual a la zona opaca i la diàfana del mirall.

Els vidres de color o filtres corresponents al mirall petit, que s'utilitzen per reduir la lluentor que produeix la llum reflectida del sol sobre l'horitzó, aquests vidres de color o filtres són perpendiculars al plànol del limbe i poden girar per interposar-se o no al pas de la llum.

Els vidres de color o filtres corresponents al mirall gran, anàlegs als anteriors, que s'utilitzen quan s'observa el Sol. També s'utilitzen quan s'observa la lluna durant la nit i algunes vegades en observar una estrella o planeta de molta lluentor sobre l'horitzó pobrament il·luminat.

El sextant té un mànec per subjectar-lo, a l'interior del qual sol col·locar-se la pila de la llàntia elèctrica que permet il·luminar la graduació, en les proximitats del tambor, quan s'efectuen observacions de nit.

L'armadura va proveïda d'uns peus, que serveixen per donar suport a l'instrument sobre una taula o sobre la seva caixa.

Model de sextant del segle XX

